

СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВИМИ ДЕРЖАВНИМИ АДМІНІСТРАЦІЯМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ

Тарас Ігорович ОЛЕКСЮК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*
<https://orcid.org/0009-0000-8327-9112>

Історичні витоки становлення правових засад забезпечення місцевими державними адміністраціями територіальної оборони в Україні є надзвичайно важливими. Адже історія є фундаментом національного спротиву, багато в чому формуючи його ідейну та світоглядну основу на рівні державно-правових традицій.

І. Бойко звертає увагу на те, що державно-правові традиції українського народу мають безперервну тривалість, оскільки охоплюють не лише періоди існування держави, а й періоди боротьби за її відновлення, національно-визвольних змагань. Державно-правові традиції в Україні започатковані державою Антів, пізніше державою Київської Русі, Галицько-Волинською державою, продовжилися за часів Української козацької держави, а в ХХ столітті були представлені періодом відродження самостійної держави на українських етнічних землях у 1917–1921 рр. Державно-правові традиції українського народу втілювали прагнення до власної держави і права, республіканські форми народовладдя, виборність державної влади, демократичні засади державного будівництва та місцевого самоврядування, свободу, рівність, справедливість, повагу до людини, її життя, здоров'я, гідності, прихильність до приватної власності, до правового способу захисту порушених прав тощо. Український народ, навіть у періоди тривалого перебування під владою іноземних держав, не маючи власної держави, зберігав і розвивав власні національні державно-правові традиції і завжди виявляв прихильність до традицій західноєвропейської державності і права [1, с. 15].

Ми глибоко переконані, що державно-правові традиції формують мету та саме покликання національного спротиву, доповнюють букву закону практикою, сформованою протягом сотень років, що на рівні історичних джерел засвідчує прагнення українського народу до забезпечення воєнної безпеки, а також стримування і відсічі агресії.

Державно-правові традиції, на основі яких сформовані сучасні правові засади забезпечення місцевими державними адміністраціями територіальної оборони в Україні витоків української правової традиції, сягають правової культури Київської Русі, де закладалися основи права та правового світогляду. Як зазначалося вище, на формування та функціонування української правової традиції періоду Київської Русі позитивно вплинули правотворчість київських князів, застосування звичаєвого права, рецепція візантійського і через нього римського права, торгові та політичні зв'язки з Візантією, Німеч-

чиною, Францією та іншими країнами. У Києво-Руській державі вперше було кодифіковано давньоукраїнське право, наслідком чого стало прийняття першого правового кодексу – Руської Правди [1, с. 15].

Водночас саме в козацько-гетьманську добу був сформований історичний фундамент правових засад національного спротиву. В. Макарчук, І. Терлюк та А. Литвиненко зазначають, що козацьке право як правова система досліджується авторами як цивілізаційний феномен української історії, а також як суцільноукраїнський національно-політичний і правовий феномен, невіддільний від козацької держави, апогей еволюції якої належить до часів Гетьманщини. Наголошується, що витoki самого процесу зародження українського права, тобто час його первісної відмінності від законодавства сусідніх держав – Польщі, Москви, Османської імперії тощо належать до періоду Гетьманщини. Теза, яку обґрунтовують автори статті, полягає в тому, що вирішальний вплив на формування тогочасної української правової системи мав, власне, цивілізаційний вибір представників усіх соціальних верств населення гетьманської юрисдикції щодо закріплення основних засад козацької філософії, що відображають своєрідну систему цінностей в устрої суспільства, зокрема свободи, справедливості, рівноправності та суспільного інтересу. Автори наводять аргументи, які свідчать про початок нової якості українського козацького права в даний період – на відміну від колишнього корпоративного; воно стає ознакою українського національного права внаслідок зміни суспільної природи. І ця якість, загалом, не могла бути підірвана змінами домінант у застосуванні нав'язаних ззовні прав, які припали на занепад Козацько-Гетьманської держави. Одним із наслідків козацького впливу на суспільні правовідносини стало те, що населення Гетьманщини фактично випередило свій історичний час добуржуазних суспільних відносин [2, с. 26].

У таких умовах на сучасному етапі формування територіальної оборони України юридично розпочалося з грудня 2020 року, коли було зареєстровано проект Закону України «Про територіальну оборону України», фактично перший законопроект, який визначив заходи територіальної оборони, обґрунтував нові концепції, які раніше були незрозумілі для більшості українців. Зокрема, у законопроекті було висвітлено сутність концепції «система управління територіальною обороною України» [3 с. 236].

Так, на основі історично сформованих державно-правові традиції на сучасному етапі державотворення нами були проаналізовані становлення правових засад забезпечення місцевими державними адміністраціями територіальної оборони в Україні.

Список використаних джерел:

1. Бойко І. Руська Правда та її вплив на становлення і розвиток української правової традиції. *Вісник Львівського університету*. 2022. Вип. 75. С. 3–16.
2. Макарчук В., Терлюк І., Литвиненко А. The Cossack law of the Hetmanate as a political and legal phenomenon. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 1. С. 22–26.
3. Levchenko I., Chubina T. Territorial defense forces as a phenomenon of the national army of Ukraine (from december of 2020 to the present day). *Skhidnoieuropeyskyi Istorychnyi Visnyk-East European Historical Bulletin*. 2023. № 27. pp. 236–248.